

Revisjon av offentlige anskaffelser

---

eller avskaffelse av offentlig aversjon?

Kirsti Torbjørnson
fagansvarlig for forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon av innkjøp i kommunen - formål

- Bedre innkjøp og innsparingsmuligheter
- Økt kompetanse, fokus, interesse og etterlevelse
- Preventiv effekt
- Systemkontroll – test av kontroller: er internkontrollen fungerende?
- Tydeliggjøring av ansvar og behov for lederforankring – innkjøp er en ”sideoppgave”
- Avdekke misligheter

Forvaltningsrevisjoner der offentlige anskaffelser er ett av flere tema

---

- Byggeprosjekt/investeringsprosjekt
  - Planlegging og organisering, anskaffelser og kontrahering, økonomistyring, prosjektoppfølgning, rapportering, overtakelse.
- Miljørevisjon/etikkrevisjon
  - Innkjøp og miljøkrav eller etisk handel som en av problemstillingene

Breddeundersøkelse av innkjøp

- Anskaffelsesstrategi, rutiner og retningslinjer
- Organisering og ansvar, kompetanse og kontroll
- Stikkprøvekontroll av kommunens innkjøp
- Systematisk lojalitetskontroll rammeavtaler
- Avdekke behov for rammeavtaler

Problemstillinger

---

1. Har kommunen en hensiktsmessig anskaffelsesstrategi og rutiner som sikrer betryggende kontroll med kommunens innkjøp?
2. Ivaretas miljø- og samfunnsansvar ved anskaffelser?
3. Blir varer og tjenester anskaffet i samsvar med gjeldende krav?

Avgrensning?

- Beløpsmessig avgrensning?
- Mot større investeringer?
- Tidsmessig avgrensning
- Mot anskaffelser gjort av innkjøpssamarbeid?
- Innkjøp gjort av KF?

Revisjonskriterier om strategi

- Kommunen bør ha en anskaffelsesstrategi.
- Anskaffelsesstrategien bør omhandle
  - ledelsens ansvar, mål og strategier for innkjøp
  - ansvar, oppgaver og kompetansebehov hos medarbeidere
  - strategier for å forebygge, avdekke og rette opp avvik

Kilder : St.m. nr. 36 (2008-2009) og koml § 23 nr. 2

Veiledning: www.anskaffelser.no

Metode strategi

- Intervjue rådmann, innkjøpsansvarlig og eventuelt utvalgte kommunalsjefer
- Spørreundersøkelse til ledere med innkjøpsansvar
- Dokumentgjennomgang – overordnede styringsdokumenter, strategidokumenter, delegasjonsreglement, attestasjons- og anvisningsreglement, anskaffelsesreglement, etiske retningslinjer, kontrollrutiner, avtaler om innkjøpssamarbeid, ehandel

Typiske funn - strategi

- Ikke eget strategidokument, men strategiske temaer i anskaffelsesreglement
- Svak lederforankring og svak kompetanse hos ledere - ”nei, det har jeg ikke greie på – det har jeg overlatt til ....” Nei, vi har innkjøpssamarbeid så vi skal slippe å tenke på dette”
- Ikke kontrollrutiner ut over attestasjon og anvisning
- Ikke kompetansekrav til innkjøpere

Revisjonskriterier miljø og samfunnsansvar

- Kommunen bør ha rutiner og maler som sikrer at det tas hensyn til miljømessige konsekvenser under planleggingen av anskaffelser.
- Det bør stilles miljøkrav ved anskaffelser.

Kilder: LOA § 5, koml § 23 nr. 2 og evt. kommunens reglement

Tilleggsregel – substitusjonsplikten – produktkontrolløven

Metode miljø- og samfunnsansvar

- Innkjøpsreglement og rutiner for saksutredning, bruker kommunen miljøknutepunktet?
- Spørreundersøkelse ledere/innkjøpere
  - Bl.a. be om konkrete eksempler på at det er gjort miljøvurderinger
- Gjennomgang rammeavtaler
  - Hvor mange/hvilke avtaler ivaretar miljøkrav?
  - Må avroper velge miljøvennlig produkt hver gang?
  - Er det ikke vurdert å stille miljøkrav?
  - Er ikke miljøkrav relevant?
- Utplukk av anskaffelser fra regnskapet – drift og investering
  - > 500 000: innhenting av utlysning/kravsspek,
  - < og >500 000: protokoll, hms-erklæring, annen dokumentasjon på miljøvurdering
- Hva med vurdering av om det faktisk er stilt gode miljøkrav? Miljøkriteriesett finnes på flere områder <http://www.anskaffelser.no/samfunnsansvar-miljo>

Typiske funn miljø- og samfunnsansvar

- Det er stort sprik mellom fine ord i anskaffelsesreglement og gjennomføringen av innkjøpene
- I svært få tilfeller kan det vises til konkrete eksempler på at miljøhensyn er vurdert i planleggingen
- Innkjøper har liten konkret kunnskap om hvilke krav som bør stilles, og det stilles overordnede og generelle miljøkrav
- Det er nyttig å kartlegge og vise fram omfanget av miljøkrav i rammeavtaler

Revisjonskriterier

anskaffelsesreglene

- Enhver anskaffelse skal så langt det er mulig være basert på konkurranse og skal være lyst ut i samsvar med terskelverdier
  - Egne terskelverdier finnes ofte i kommunens retningslinjer.
- Det skal innhentes skatteattest og hms-erklæring. Det skal føres protokoll (mal i vedlegg 3 i FOA).
- Kommunen skal følge de rammeavtalene som til enhver tid gjelder.
- Kommunen skal ha rutiner som sikrer betryggende kontroll med at kommunen følger de rammeavtalene som til enhver tid gjelder

Kilder: LOA, FOA, reglement, koml § 23, St.m. 36

Metode anskaffelsesreglene

- Intervju rådmann og innkjøpsansvarlig
- Dokumentgjennomgang – reglement, rutiner, attestasjon og anvisning
- Regnskapet – plukke ut fakturaer for kontroll – representativt hele kommunen – ulike beløpsgrupper, drift og investering, varer og tjenester
- Ta med tjenestekjøp – erfaringsmessig mye avvik
- Spørreundersøkelse ledere/innkjøpere og innhenting av dokumentasjon for innkjøp i samsvar med dokumentasjonskrav – protokoll, hms-erklæring, skatteattest, dokumentasjon på konkurranse

Metode rammeavtaler

- Velge ut rammeavtaler basert på kjøpsvolum (vesentlighet) og risiko (mange innkjøpere, ny avtale, mange småkjøp, manglende e-handel)
- Søk i regnskap på aktuelle kontoer – sortere på leverandør
- Søk i regnskap på tidligere leverandører – brukes de fortsatt?
- Søk i regnskap på mulig brukte leverandører uten rammeavtale
- Intervju/spørreundersøkelse om rammeavtalenes hensiktsmessighet/funn/årsaker til avvik
- Intervju ledelse om tiltak for å kontrollere lojalitet

Metode rammeavtaler

- Erfaringer
  - Noen rammeavtaler kan sjekkes med enkle søk – ex medisiner og medisinsk utstyr
  - Andre rammeavtaler/varegrupper krever dypere analyse – ofte gråsoner mellom rammeavtaler, ex kontorutstyr, kontorrekvisita, plast- og husholdningsartikler, skolemateriell
  - Viktig å sjekke rammeavtaler med håndverkere, men utfordring å sjekke rammeavtaler med håndverkere – mange slike kjøp er del av større anskaffelser og er lyst ut særskilt
  - Av og til er det viktigste å undersøke omfanget av handel hos enkeltleverandører uten rammeavtale
  - Viktig å notere hvem som handler utenom rammeavtale slik at målrettede tiltak kan settes inn

Typiske funn anskaffelsesreglene

- De store anskaffelsene er ofte ok på de grunnleggende kravene
- Protokoller – de skjønner ofte ikke hva vi spør etter når vi ber om det. Store avvik.
- Anskaffelsesreglementene kan ha alt for ambisiøse beløpsgrenser for krav om dokumentert konkurranse og protokoll
- Vi finner store og svært gamle løpende avtaler som det aldri har vært konkurrert om.
- Dokumentasjon av skatteattest og hms-erklæring mangler ofte.

Typiske funn rammeavtaler

- Kommunen gjør ikke systematisk/regelmessig kontroll av lojalitet mot rammeavtalene
- Lojaliteten varierer – ofte finner en store lekkasjer til en annen leverandør eller til tidligere leverandør, eller rammeavtalen er uhensiktsmessig
- En finner gjerne store enkeltleverandører på områder uten rammeavtale

Oppsummering

- Anskaffelsesreglene oppfattes som kompliserte og vanskelige
- Det anses som brysomt å følge reglene
- Anskaffelser er en bi-ting i forhold til ens egentlige oppgave
- Området har liten status (?) svak kontroll og det er lite lederfokus på at reglene følges

---

Good buy!